# ARREST VAN HET HOF VAN 14 JULI 1977 [1]

## Commissie van de Europese Gemeenschappen tegen Italiaanse Republiek

„Aanpassing van wettelijke voorschriften inzake elektrisch materiaal"

**Zaak 123/76**


Samenvatting

*Onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften inzake elektrisch materiaal — Richtlijn nr. 73/23 van de Raad — Verplichting tot toepassing*

Door een bepaalde termijn te stellen voor de uitvoering van de nationale bepalingen, verlangt artikel 13 van richtlijn nr. 73/23 de totstandbrenging van een regeling die waarborgt dat de artikelen 5 tot en met 8 van de richtlijn in de daarin voorziene gevallen aanstonds en volledig toepassing vinden. Aan de doelstellingen van de richtlijn en met name van artikel 13 wordt niet voldaan wanneer de Lid-Staten de uitvoering van dit artikel uitstellen tot het tijdstip waarop bedoelde normen zijn vastgesteld.


In de zaak 123/76,

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur A. Abate, als gemachtigde, en domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij haar juridisch adviseur M. Cervino, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verzoekster,

tegen

ITALIAANSE REPUBLIEK, ten deze vertegenwoordigd door haar ambassadeur A. Maresca, als gemachtigde, bijgestaan door I. M. Braguglia, vice-avvocato dello Stato, en domicilie gekozen hebbende te harer ambassade te Luxemburg,

verweerster,

betreffende verzoek om te verstaan dat de Italiaanse Republiek een krachtens artikel 13 van richtlijn nr. 73/23/EEG van de Raad van 19 februari 1973

1 — Procestaal: Italiaans.

betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften der Lid-Staten inzake elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen (PB 1973, L 77, blz. 29) op haar rustende verplichting niet is nagekomen,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, A. M. Donner en P. Pescatore, kamerpresidenten, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco en A. Touffait, rechters,

advocaat-generaal: J.-P. Warner
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

## ARREST

## Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten, het procesverloop, de conclusies en de middelen en argumenten van partijen kunnen worden samengevat als volgt:

### I – De feiten

Op 19 februari 1973 stelde de Raad richtlijn nr. 73/23/EEG vast betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften der Lid-Staten inzake elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen. In de considerans van deze richtlijn wordt onder meer overwogen dat de in de Lid-Staten geldende voorschriften met het oog op de veiligheid bij gebruik van bedoeld elektrisch materiaal op verschillen in inzicht berusten, hetgeen aanleiding geeft tot handelsbelemmeringen.

In sommige Lid-Staten en voor bepaald elektrisch materiaal bedient de wetgever zich ter bereiking van dit veiligheidsoogmerk van preventieve en repressieve middelen in de vorm van bindende voorschriften, terwijl in andere Lid-Staten de wetgever te dien einde verwijst naar de door normalisatie-instituten uitgewerkte technische normen. In communautair verband moet het vrije verkeer in elektrisch materiaal kunnen plaatsvinden wanneer dit materiaal voldoet aan bepaalde, in alle Lid-Staten erkende veiligheidseisen; het bewijs van het voldoen aan deze eisen kan, onverminderd enig ander bewijsmiddel, worden geleverd door verwijzing naar geharmoniseerde normen waarin deze zijn omschreven (5e overweging).

Voor elektrisch materiaal waarvoor nog geen geharmoniseerde normen bestaan,

kan het vrije handelsverkeer bij wijze van overgang tot stand worden gebracht door zich te bedienen van normen of van veiligheidsvoorschriften die reeds door andere internationale organen of door een der instanties die de geharmoniseerde normen vaststellen, zijn uitgewerkt (7e overweging).

In artikel 1 van de richtlijn wordt bepaald op welke produkten zij van toepassing is: „elektrisch materiaal bestemd voor een nominale wisselspanning tussen 50 V en 1 000 V en een nominale gelijkspanning tussen 75 V en 1 500 V, met uitzondering van het materiaal en de verschijnselen opgenomen in bijlage II."

De artikelen 2 tot en met 4 bevatten de fundamentele eisen. Elektrisch materiaal kan niet in de handel worden gebracht tenzij het, vervaardigd volgens de regels van goed vakmanschap op het gebied van de veiligheid die in de Gemeenschap gelden, bij correcte installatie en degelijk onderhoud en bij gebruik overeenkomstig de bestemming, de veiligheid van mensen, huisdieren en goederen niet in gevaar brengt. In bijlage I bij de richtlijn zijn de voornaamste elementen betreffende de veiligheidsdoeleinden samengevat (artikel 2). Wanneer het elektrisch materiaal voldoet aan de eisen van artikel 2, kunnen de Lid-Staten niet om veiligheidsredenen het vrije verkeer binnen de Gemeenschap verhinderen (artikel 3). Volgens artikel 4 zien de Lid-Staten erop toe dat de distributiebedrijven de aansluiting op het net en de stroomvoorziening aan de verbruikers, voor elektrisch materiaal niet afhankelijk stellen van strengere veiligheidseisen dan is bepaald in artikel 2.

Met betrekking tot de normen waarnaar kan worden verwezen ten bewijze dat elektrisch materiaal voldoet aan de eisen van artikel 2, kunnen zich vier gevallen voordoen:

1. In het eerste geval bestaan reeds geharmoniseerde normen. Volgens artikel 5 van de richtlijn worden normen aangemerkt als geharmoniseerd, wanneer zij, na in onderlinge overeenstemming te zijn vastgesteld door de organen waarvan door de Lid-Staten mededeling is gedaan, in het kader van de nationale procedures zijn gepubliceerd.
2. Wanneer nog geen geharmoniseerde normen bestaan, kan het materiaal vallen onder normen die reeds in internationaal verband zijn vastgesteld. Artikel 6 van de richtlijn regelt de procedure die kan worden gevolgd bij de bekendmaking en invoering van dergelijke normen.
3. Voor het geval geen geharmoniseerde normen of overeenkomstig artikel 6 bekendgemaakte internationale normen bestaan, zijn de Lid-Staten volgens artikel 7 gehouden tot de markt toe te laten „het elektrisch materiaal dat is gefabriceerd overeenkomstig de veiligheidsvoorschriften van de in de Lid-Staat waarin het is vervaardigd geldende normen, indien dit materiaal een even grote veiligheid biedt als die welke op hun eigen grondgebied is vereist".
4. Het vierde geval, geregeld in artikel 8, omvat twee mogelijkheden:
   — geharmoniseerde, internationale of nationale normen ontbreken, of,
   — zo zij wel bestaan, is het materiaal niet met deze normen in overeenstemming.

Dit materiaal moet niettemin tot de markt worden toegelaten, wanneer op andere wijze blijkt dat het voldoet aan de in artikel 2 opgesomde veiligheidsdoeleinden.

Artikel 13 van de richtlijn bepaalt:

1. Binnen een termijn van achttien maanden volgende op de kennisgeving van deze richtlijn treffen de Lid-Staten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen voor het volgen van deze richtlijn; zij stellen de Commissie onverwijld daarvan in kennis.
   Deze termijn wordt evenwel, voor wat Denemarken betreft, op vijf jaar gebracht.

2. De Lid-Staten zien erop toe dat de tekst van de belangrijke nationale rechtsbepalingen die zij op het door deze richtlijn geregelde gebied aanvaarden, aan de Commissie wordt medegedeeld.

De richtlijn is op 21 februari 1973 aan de Lid-Staten medegedeeld.

Van mening dat Italië de krachtens artikel 13 van de richtlijn op haar rustende verplichtingen niet was nagekomen, verzocht de Commissie overeenkomstig artikel 169 EEG-Verdrag bij brief van 15 juli 1975 de Italiaanse regering haar binnen een termijn van twee maanden na de ontvangst van de brief haar opmerkingen te doen geworden.

De Italiaanse regering stelde de Commissie op 30 april 1976 in kennis van een wetsontwerp inzake „de invoering van richtlijn nr. 73/23/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen betreffende de veiligheidsnormen waaraan elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen moet voldoen". Een aantal bepalingen van het wetsontwerp gaven de diensten van de Commissie aanleiding tot het maken van opmerkingen.

Op 17 juni 1976 bracht de Commissie een met redenen omkleed advies uit, waarin de Italiaanse Republiek werd uitgenodigd binnen een termijn van één maand de nodige maatregelen te treffen voor het volgen van bedoelde richtlijn.

Op 21 december 1976 heeft de Commissie overeenkomstig artikel 169, tweede alinea, EEG-Verdrag bij het Hof van Justitie beroep ingesteld tegen de Italiaanse Republiek wegens niet-nakoming van verdragsverplichtingen.

## II — Schriftelijke procedure

De schriftelijke procedure heeft een normaal verloop gehad.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

De Commissie werd echter uitgenodigd schriftelijk een vraag van het Hof te beantwoorden.

## III — Conclusies van partijen

De *Commissie* concludeert dat het den Hove behage:

— te verstaan dat de Italiaanse Republiek een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen door niet binnen de gestelde termijn de nodige maatregelen te treffen voor het volgen van richtlijn nr. 73/23/EEG van de Raad van 19 februari 1973 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften der Lid-Staten inzake elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen;

— de Italiaanse Republiek te verwijzen in de kosten.

De *regering van de Italiaanse Republiek* concludeert dat het den Hove behage:

— het beroep van de Commissie te verwerpen en verzoekster in de kosten te verwijzen.

## IV — Middelen en argumenten van partijen

De *Commissie* wijst erop dat het dwingende karakter van richtlijnen voor de Lid-Staten de verplichting meebrengt zich te houden aan de daarin vastgestelde termijnen voor de invoering van de betrokken maatregelen (zie het arrest van 26 februari 1976, zaak 52/75, Commissie t. Italië, Jurispr. 1976, blz. 277, en het arrest van 22 september 1976, zaak 10/76, Commissie t. Italië, Jurispr. 1976, blz. 1359). In de rechtspraak is eveneens uitgemaakt dat een Lid-Staat zich ter rechtvaardiging van de niet-eerbiediging van verplichtingen en termijnen die uit ge-

meenschapsrichtlijnen voortvloeien, niet ten exceptieve kan beroepen op nationaalrechtelijke bepalingen, praktijken of omstandigheden.

Daar de Italiaanse Republiek niet binnen de gestelde termijn de maatregelen heeft getroffen die noodzakelijk zijn voor het volgen van richtlijn nr. 73/23/EEG, is zij een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet nagekomen.

De *regering van de Italiaanse Republiek* verklaart dat het wetsontwerp tot toepassing van de richtlijn op 26 februari 1976 door de Italiaanse Senaat is aangenomen en op 10 maart 1976 is toegezonden aan de Kamer van Afgevaardigden. Dit wetsontwerp is echter gestrand door de voortijdige beëindiging van de zesde legislatuurperiode.

Bij de hernieuwde indiening van het wetsontwerp in de huidige legislatuurperiode is rekening gehouden met de opmerkingen van de Commissie. Deze nieuwe versie van het ontwerp is op 21 januari 1977 goedgekeurd door de Raad van Ministers.

De opstelling van bedoeld ontwerp was nodig om een *volledige* toepassing van de richtlijn mogelijk te maken. De voornaamste bepalingen van de richtlijn vinden echter volgens de Italiaanse regering reeds toepassing in de nationale rechtsorde.

*a) Artikel 2 van de richtlijn*

De eerste alinea van het enige artikel van de wet van 1 maart 1968, nr. 186 (GURI nr. 77 van 23 maart 1968) bepaalt dat „alle elektrische en elektronische materialen, apparaten, machines, instrumenten en inrichtingen volgens de regels van goed vakmanschap moeten worden vervaardigd". Het materiaal wordt geacht te zijn vervaardigd volgens de regels van goed vakmanschap „wanneer het is vervaardigd volgens de normen van de Italiaanse commissie voor elektrotechniek ..." (tweede alinea).

Opmerking verdient dat de geharmoniseerde normen (artikel 5 van de richtlijn) in casu nog niet bestaan; evenzo bestaan er nog geen internationale veiligheidsvoorschriften die volgens de publikatieprocedure van artikel 6 van de richtlijn hadden kunnen worden bekendgemaakt. De normen van de Italiaanse commissie voor elektrotechniek stemmen in hoofdzaak overeen met die welke zijn opgesteld door de overeenkomstige commissies van de andere Lid-Staten, daar zij alle goeddeels zijn ontleend aan de veiligheidsvoorschriften van de „International Electrotechnical Commission" (IEC). Waar de Italiaanse normen in hoofdzaak overeenstemmen met die welke gelden in de andere Lid-Staten, wordt de bepaling van artikel 7 van de richtlijn thans in de nationale Italiaanse rechtsorde gerespecteerd en zal dit in de toekomst ook het geval zijn, zolang geharmoniseerde normen en overeenkomstig artikel 6 bekendgemaakte internationale bepalingen ontbreken.

De in artikel 2 van de richtlijn neergelegde verplichting wordt derhalve in de praktijk in de Italiaanse rechtsorde nagekomen.

*b) Artikel 3 van de richtlijn*

Nu vaststaat dat in de Italiaanse rechtsorde feitelijk aan de eenvormigheidseisen wordt voldaan, moet worden aangenomen dat in casu ook is voldaan aan het fundamentele vereiste van artikel 3. Voor nakoming van een dergelijke verplichting is trouwens niet het bestaan van een bijzonder nationaal rechtsvoorschrift nodig. Hetzelfde geldt voor artikel 4 van de richtlijn.

De *Commissie* antwoordt dat in de Italiaanse rechtsorde geen enkele uitvoeringsmaatregel is getroffen met betrekking tot de fundamentele eisen van bedoelde richtlijn — als men deze tenminste juist uitlegt —.

*a) Artikel 2 van de richtlijn*

De omschrijving van de voornaamste veiligheidsdoeleinden — welke zijn opge-

somd in bijlage I van de richtlijn — is werkelijk iets nieuws in Europa: in de eerste plaats is het begrip „regels van goed vakmanschap" een nauwkeurig bepaalde norm geworden, en in de tweede plaats moeten alle technische veiligheidsnormen — geharmoniseerd of niet — op zodanige wijze worden opgesteld, dat de naleving van de veiligheidsdoeleinden wordt gewaarborgd.

Samenvattend wijst de Commissie op de volgende punten van de gemeenschapsregeling:

1. verbod om elektrisch materiaal dat niet aan de veiligheidsdoeleinden voldoet, op nationaal of communautair niveau in de handel te brengen;
2. invoering van een gemeenschappelijk begrip „regels van goed vakmanschap", in verband gebracht met de veiligheid van mensen, huisdieren en goederen;
3. omschrijving van het begrip „regels van goed vakmanschap" door het vaststellen van de veiligheidsdoeleinden;
4. voorschriften voor het opstellen van technische maatregelen, dat wil zeggen maatregelen waarmee het naleven en het verwezenlijken van de veiligheidsdoeleinden kan worden gewaarborgd.

Met betrekking tot de door verweerster genoemde Italiaanse wet merkt de Commissie op dat deze geen definitie van de regels van goed vakmanschap bevat. Volgens deze wet kunnen de regels van goed vakmanschap hoogstens van geval tot geval worden afgeleid uit door de Italiaanse commissie voor elektrotechniek vastgestelde normen.

Daaruit volgt dat de Italiaanse wet restrictiever is dan de richtlijn, doordat zij er namelijk van uitgaat dat alleen produkten vervaardigd volgens de normen van de Italiaanse commissie voor elektrotechniek, in overeenstemming zijn met de regels van goed vakmanschap. Bovendien mogen volgens de wet produkten in de handel worden gebracht, waarvoor geen nationale normen bestaan en waarvan niet kan worden vastgesteld of zij in overeenstemming zijn met de veiligheidsdoeleinden bedoeld in bijlage I bij de richtlijn.

*b) Artikel 3 van de richtlijn*

Dit artikel geeft een ware hiërarchie van technische normen, op grond waarvan elektrisch materiaal kan worden geacht te voldoen aan de veiligheidsdoeleinden: absolute voorrang komt toe aan de geharmoniseerde (EEG) normen bedoeld in artikel 5; daarna volgen de internationale normen bedoeld in artikel 6, de nationale normen bedoeld in artikel 7 en het in artikel 8 neergelegde beginsel.

De Commissie merkt ten deze op dat nu de in artikel 5 bedoelde harmonisatiewerkzaamheden voor het grootste deel van de materialen zijn voltooid, thans bij de controle of die materialen aan de veiligheidsdoeleinden beantwoorden, in beginsel wordt uitgegaan van de geharmoniseerde EEG-normen. Verweerster kan dus bezwaarlijk stellen dat de geharmoniseerde normen „nog niet bestaan". Zij bestaan niet in Italië, in die zin dat het niet toepassen van de richtlijn de opneming van deze normen in de nationale rechtsorde verhindert.

Als bijlage bij de repliek legt de Commissie een brief over van de Permanente Vertegenwoordiging van Italië van 30 april 1976, alsmede een lijst van geharmoniseerde normen, welke de vertegenwoordiging haar op dezelfde datum heeft toegezonden. De aan Italië verweten nalatigheid is des te ernstiger, omdat volgens de geldende Italiaanse wetgeving de handelaar het bewijs dat elektrisch materiaal aan de gestelde eisen voldoet, *uitsluitend* kan leveren door verwijzing naar de normen van de Italiaanse commissie voor elektrotechniek, zodat hij geen gebruik kan maken van de mogelijkheden van de in de artikelen 5, 6 en 8 van de richtlijn bedoelde normen.

Ten slotte betwist de Commissie het betoog van verweerster, dat de in Italië

toegepaste normen analoog zijn aan die welke gelden in de andere Lid-Staten. Dit betoog berust op een inmiddels weerlegde veronderstelling, namelijk dat geharmoniseerde EEG-normen ontbreken, en gaat ervan uit — doch dit wordt niet aangetoond — dat de normen der verschillende nationale commissies inhoudelijk gelijk zijn.

Met verwijzing naar de door de Italiaanse autoriteiten verstrekte gegevens geeft de Commissie een opsomming van de produkten waarvoor ofwel geen ofwel afwijkende normen van de Italiaanse elektrotechnische commissie bestaan.

De Commissie concludeert dat de aan Italië verweten nalatigheid bestaat in het niet nemen van maatregelen om de Italiaanse rechtsorde aan te passen aan *alle* eisen van de richtlijn, met name die bedoeld in de artikelen 2 (en bijlage I), 3, 5, 6, 9 en 10, doch niet in het ontbreken van maatregelen voor de „volledige" uitvoering van richtlijn nr. 73/23/EEG.

De *regering van de Italiaanse Republiek* wijst er vooreerst op dat de Lid-Staten op grond van artikel 189 EEG-Verdrag niet verplicht zijn in hun nationale rechtsorde normen op te nemen die letterlijk overeenstemmen met die welke in de richtlijn zijn neergelegd. Zuiver formeel kan de Italiaanse regering dus niet worden verweten dat de Italiaanse rechtsorde geen bepaling bevat die identiek is aan artikel 2 van richtlijn nr. 73/23/EEG. Wat de *resultaten* betreft, zij er nogmaals op gewezen dat de eerste alinea van het enige artikel van wet nr. 186/68 voldoet aan de fundamentele vereisten van artikel 2 van de richtlijn.

De omschrijving van de regels van goed vakmanschap (zowel communautair als nationaal gezien) is noodzakelijkerwijs algemeen en extensief; de inhoud daarvan kan slechts worden verduidelijkt door middel van nadere technische voorschriften van normatieve aard voor ieder elektrisch apparaat afzonderlijk. De vaststelling van de regels van goed vakmanschap in de nationale wet veronderstelt en omvat noodzakelijkerwijs alle doelstellingen en vereisten van de communautaire regels van goed vakmanschap, zoals die zijn opgesteld door de Commissie.

Verweerster betwist de bewering van de Commissie dat de Italiaanse wet restrictiever is dan de richtlijn. De tweede alinea van het enige artikel van wet nr. 186/68 vestigt weliswaar het vermoeden dat het materiaal in overeenstemming met de regels van goed vakmanschap is vervaardigd, doch sluit geenszins uit dat bedoelde overeenstemming met andere middelen kan worden aangetoond. In rechte wordt het bewijs dat elektrisch materiaal in overeenstemming met de regels van goed vakmanschap en de veiligheidsdoeleinden is vervaardigd, vaak geleverd door middel van een deskundigenrapport, ook ten aanzien van materialen die niet voldoen aan de bepalingen van de Italiaanse commissie voor elektrotechniek.

Wat de uitlegging van artikel 3 van de richtlijn betreft, is de Italiaanse regering van mening dat het geschilpunt betrekking heeft op het al dan niet werkelijk bestaan van de geharmoniseerde normen bedoeld in artikel 5 van de richtlijn. Zij blijft bij haar bewering dat deze normen nog niet bestaan. Als er werkelijk gemeenschapsnormen bestonden, had de Commissie ze moeten overleggen of de vindplaatsen moeten vermelden; ook had zij de notulen van de „harmonisatiewerkzaamheden" kunnen overleggen. Het is niet gebleken dat dergelijke werkzaamheden op gemeenschapsniveau enige vorderingen hebben gemaakt, of dat de Italiaanse commissie voor elektrotechniek (het in de zin van artikel 11 van de richtlijn aangewezen orgaan) ooit heeft deelgenomen aan communautaire harmonisatiewerkzaamheden in de zin van artikel 5 van de richtlijn.

Voor het bewijs van het tegendeel kan men zich niet baseren op de door de Commissie overhandigde documenten:

a) de brief van Permanente Vertegenwoordiging van Italië van 30 april 1976 bevat geen lijst van geharmoniseerde normen bedoeld in artikel 5 van de richtlijn, doch verwijst naar de „lijst van geharmoniseerde normen welke zijn opgesteld door de Europese normalisatie-instituten", dat wil zeggen in casu het Comité Européen de Normalisation Electrotechnique (Cenelec);
b) de Cenelec is een particulier orgaan waaraan de elektrotechnische commissies van 15 Europese landen als particulier (dit geldt althans voor Italië) deelnemen. Beslissingen worden genomen bij meerderheidsbesluit van de bij de Cenelec aangesloten commissies;
c) wat de door de Commissie overgelegde lijst betreft, heeft de Cenelec volstaan met het aangeven van de verschillen tussen de wetgevingen van de Lid-Staten van de Gemeenschap. Deze lijst is niet meer dan een basis voor het werk van de *overeenkomstig artikel 11 van de richtlijn aangewezen nationale organen,* die krachtens artikel 5 van deze richtlijn *in onderlinge overeenstemming* harmonisatiemaatregelen moeten vaststellen.

Uit deze gegevens blijkt dat de door de Commissie overgelegde lijst geen betrekking heeft op de geharmoniseerde normen bedoeld in artikel 5 van de richtlijn.

Niet is aangetoond dat, bij gebreke van deze normen en internationale maatregelen, artikel 7 van de richtlijn (behoudens artikel 8) het uitsluitende referentiekader vormt om te beoordelen of elektrisch materiaal voldoet aan het bepaalde in artikel 2.

Ten aanzien van artikel 8 is de gestelde nalatigheid zuiver formeel. Aangezien immers het bewijs dat het materiaal voldoet aan de regels van goed vakmanschap in de zin van wet nr. 186/68, met alle middelen kan worden geleverd, kan de fabrikant of handelaar in geval van betwisting dat bewijs ook leveren door middel van het rapport bedoeld in artikel 8, lid 2.

Met betrekking tot de door de Commissie bedoelde ontbrekende en afwijkende normen ten slotte, merkt verweerster het volgende op. Als nationale regelingen ontbreken, dan is dit alleen het geval in vergelijking met de standardisatie van normen, die door de Cenelec tot stand is gebracht, en niet in vergelijking met de geharmoniseerde normen bedoeld in artikel 5 van de richtlijn, welke nog niet bestaan.

In elk geval kan deze lacune in de Italiaanse rechtsorde niet leiden tot beperkingen van het handelsverkeer, omdat de handelaar met alle middelen kan aantonen dat het materiaal voldoet aan de regels van goed vakmanschap, los van de vraag of het beantwoordt aan de voorschriften van de Italiaanse commissie voor elektrotechniek.

Dezelfde overwegingen kunnen gelden voor de door de Commissie bedoelde „afwijkingen", die wel zijn gesteld, doch niet bewezen.

Samenvattend stelt de Italiaanse regering dat richtlijn nr. 73/23/EEG in de praktijk in Italië toepassing vindt en dat de haar verweten nalatigheid slechts betrekking kan hebben op een marginaal en formeel aspect (in verband met artikel 8, lid 2, van de richtlijn). Zij spreekt de hoop uit dat de onderhavige zaak zonder voorwerp zal geraken, daar het wetsontwerp houdende *volledige* toepassing van de richtlijn (ook in formele zin) op 15 februari 1977 ter goedkeuring aan de Italiaanse Senaat is voorgelegd.

## V — Mondelinge behandeling

Partijen zijn ter terechtzitting van 7 juni 1977 in hun mondelinge opmerkingen gehoord.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 28 juni 1977 conclusie genomen.

## Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de Commissie bij verzoekschrift van 16 december 1976 krachtens artikel 169 EEG-Verdrag het Hof heeft verzocht te verstaan dat de Italiaanse Republiek een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen „door niet binnen de gestelde termijn de nodige maatregelen te treffen voor het volgen van richtlijn nr. 73/23/EEG van de Raad van 19 februari 1973 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften der Lid-Staten inzake elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen" (PB 1973, L 77, blz. 29);

2 dat artikel 13 van deze richtlijn bepaalt dat „de Lid-Staten binnen een termijn van achttien maanden volgende op de kennisgeving van deze richtlijn de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen treffen voor het volgen van deze richtlijn(en) de Commissie daarvan onverwijld in kennis stellen";

3 Overwegende dat de Italiaanse regering in haar verweerschrift heeft uiteengezet dat, met het oog op de volledige toepassing van de richtlijn, in 1974 een wetsontwerp (nr. 1742) bij het Italiaanse Parlement is ingediend en op 26 februari 1976 door de Senaat is aangenomen, doch niet door de Kamer van Afgevaardigden kon worden goedgekeurd wegens de voortijdige beëindiging van de legislatuurperiode, waardoor het wetsontwerp was vervallen;

dat zij het Hof voorts in de loop van de procedure heeft medegedeeld dat een nieuw wetsontwerp is ingediend en door de Senaat op 25 mei 1977 is aangenomen;

4 dat evenwel, ofschoon met het oog op de volledige toepassing van de richtlijn de invoering van een nieuwe wettelijke regeling noodzakelijk was, de voornaamste bepalingen daarvan reeds toepassing vonden in de Italiaanse rechtsorde op grond van reeds bestaande wetten en voorschriften;

5 dat immers bij gebreke van geharmoniseerde normen in de zin van artikel 5 en van in internationaal verband opgestelde normen in de zin van artikel 6 van de richtlijn, alleen artikel 7 toepassing kon vinden, volgens hetwelk in dat geval „... de Lid-Staten de nodige maatregelen nemen, opdat hun terzake

bevoegde overheidsinstanties, met het oog op het artikel 2 bedoelde in de handel brengen of het in artikel 3 bedoelde in het vrije verkeer brengen, als beantwoordende aan de bepalingen van artikel 2, eveneens het elektrisch materiaal beschouwen dat is gefabriceerd overeenkomstig de veiligheidsvoorschriften van de in de Lid-Staat waarin het is vervaardigd, geldende normen, indien dit materiaal een even grote veiligheid biedt als die welke op hun eigen grondgebied is vereist";

6 dat de ingevolge de Italiaanse wetgeving toegepaste normen in hoofdzaak gelijk zijn aan die welke in de andere Lid-Staten gelden, zodat waar thans materieel aan de voornaamste doeleinden van de richtlijn wordt voldaan, het beroep van de Commissie moet worden verworpen;

7 Overwegende dat dit verweer heeft geleid tot een discussie tussen partijen, met name over de vraag of de opstelling van geharmoniseerde normen in de zin van artikel 5 van de richtlijn reeds in een ver gevorderd stadium verkeerde, en welke procedure bij de vaststelling van deze normen moet worden gevolgd;

8 dat evenwel deze vragen niet bij dit arrest kunnen worden beslist, daar het inleidend beroepschrift is gebaseerd op schending van artikel 13 van de richtlijn;

dat derhalve het Hof zijn onderzoek heeft te beperken tot de vraag of de Italiaanse Republiek een uit artikel 13 van de richtlijn voortvloeiende verplichting niet is nagekomen;

9 Overwegende ten deze dat de door verweerster aangevoerde argumenten erop neerkomen dat, zolang geen geharmoniseerde of internationale normen zijn vastgesteld, de Lid-Staten niet zijn gehouden de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen te nemen voor het volgen van de richtlijn en het verzekeren van de toepassing ervan op hun grondgebied;

10 dat daarbij over het hoofd wordt gezien dat artikel 13, door voor de invoering van de nationale bepalingen een bepaalde termijn (achttien maanden) te stellen, de totstandbrenging verlangt van een regeling die waarborgt dat de artikelen 5 tot en met 8 van de richtlijn in de daarin voorziene gevallen aanstonds en volledig toepassing vinden;

dat aan de doelstellingen van de richtlijn en met name van artikel 13 niet wordt voldaan wanneer de Lid-Staten de uitvoering van dit artikel uitstellen tot het tijdstip waarop bedoelde normen zijn vastgesteld;

11 Overwegende voorts dat verweerster, waar zij subsidiair aanvoert dat de Italiaanse bepalingen en met name het enige artikel van wet 186 van 1 maart 1968 (GURI nr. 77 van 23 maart 1968) in hoofdzaak dezelfde eisen stellen als de artikelen 2 tot en met 4 van de richtlijn, het dwingende karakter van deze artikelen miskent;

12 dat volgens artikel 2 elektrisch materiaal niet in een Lid-Staat in de handel kan worden gebracht „tenzij het, vervaardigd volgens de regels van goed vakmanschap op het gebied van de veiligheid die in de Gemeenschap gelden, bij correcte installatie en degelijk onderhoud en bij gebruik overeenkomstig de bestemming, de veiligheid van mensen, huisdieren en goederen niet in gevaar brengt";

dat volgens artikel 3 de Lid-Staten het vrije verkeer binnen de Gemeenschap van elektrisch materiaal dat voldoet aan de eisen van artikel 2, niet mogen verhinderen;

dat volgens artikel 4 ten slotte de Lid-Staten erop toezien dat de distributiebedrijven de aansluiting op het net en de stroomvoorziening aan de verbruikers, voor elektrisch materiaal niet afhankelijk stellen van strengere veiligheidseisen dan is bepaald in artikel 2;

13 dat dus deze bepalingen, positief gezien, ten doel hebben te waarborgen dat al het materiaal dat aan de eisen van artikel 2 voldoet, vrijelijk in de handel kan worden gebracht en, negatief, dat alleen materiaal wordt toegelaten dat aan deze eisen voldoet;

14 dat de Italiaanse wetgeving in elk geval moet worden aangevuld ten einde de verwezenlijking van deze doelstellingen klaar en duidelijk te verzekeren;

15 Overwegende dat het beroep mitsdien gegrond is en dat moet worden verstaan dat de Italiaanse Republiek een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen door niet binnen de gestelde termijn de

nodige maatregelen te treffen voor het volgen van richtlijn nr. 73/23/EEG van de Raad van 19 februari 1973;

Ten aanzien van de kosten

16 Overwegende dat ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering de in het ongelijk gestelde partij in de kosten moet worden verwezen;

dat verweerster in het ongelijk is gesteld;

dat verweerster derhalve in de kosten moèt worden verwezen;

HET HOF VAN JUSTITIE

rechtdoende:

1. **Verstaat dat de Italiaanse Republiek een krachtens het Verdrag op haar rustende verplichting niet is nagekomen door niet binnen de gestelde termijn de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen te treffen voor het volgen van richtlijn nr. 73/23/EEG van de Raad van 19 februari 1973 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke voorschriften der Lid-Staten inzake elektrisch materiaal bestemd voor gebruik binnen bepaalde spanningsgrenzen;**

2. **Verwijst verweerster in de kosten.**

Kutscher Donner Pescatore Mertens de Wilmars Sørensen

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Touffait

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op viertien juli negentienhonderdzevenenzeventig.

De griffier

A. Van Houtte

De president

H. Kutscher